

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 13 czerwca 2016 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Ł., po rozpoznaniu wniosku z 3 czerwca 2016 roku ponownie ustalił wysokość i podjął od 1 czerwca 2016 roku wypłatę emerytury należnej E. B., ustalając jej wysokość jako sumę emerytury z FUS w kwocie 2.172,07 złotych i emerytury kapitałowej w kwocie 413,81 złotych, łącznie – 2.585,88 złotych. /decyzja k 23-24 akt ZUS/.

Decyzją z dnia 28 czerwca 2016 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Ł., po rozpoznaniu wniosku z 3 czerwca 2016 roku przeliczył od dnia 1 czerwca 2016 roku emeryturę E. B., ustalając jej wysokość jako sumę emerytury z FUS w kwocie 2.176,12 złotych i emerytury kapitałowej w kwocie 413,81 złotych, łącznie – 2.589,93 złotych. /decyzja k 26-27 akt ZUS/.

Uznając powyższe decyzje za krzywdzące ubezpieczona wniosła od niej odwołanie wnosząc o ich korektę. W uzasadnieniu skarżąca wskazała, że prawomocną decyzją z dnia 20 października 2015 roku organ rentowy ustalił wyższy o 25.506,29 złotych kapitał początkowy oraz o 10.256,22 złote składki, które to czynniki stanowiły podstawę do wyliczenia należnego jej świadczenia, które ustalono na kwotę 2.635,91 złotych, natomiast mimo przepracowania kolejnych 8 miesięcy i skrócenia w związku z tym długości wypłacanej emerytury świadczenie to zgodnie ze spornymi decyzjami uległo zmniejszeniu do kwoty 2.589,93 złotych. /odwołanie k. 2-3/.

Odpowiadając na odwołania pismem z dnia 18 lipca 2016 roku organ rentowy wniósł o ich oddalenie wskazując, że w przypadku zgłoszenia wniosku o podjęcie wypłaty emerytury w czerwcu danego roku bądź rozwiązania stosunku pracy z dniem 31 maja danego roku brak jest podstaw do zastosowania do zaewidencjonowanych na koncie składek waloryzacji kwartalnych za poprzedni rok, w związku z czym podjęcie wypłaty emerytury E. B. w czerwcu 2016 roku spowodowało jej obniżenie. /odpowiedź na odwołanie k. 5-6/.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

E. B. urodziła się w dniu (...). /bezsporne/

W dniu 5 lutego 2003 roku złożyła wniosek o ustalenie kapitału początkowego /wniosek k. 1 plik I akt ZUS/.

Decyzją z dnia 19 maja 2013 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Ł. ustalił dla wnioskodawczynie kapitał początkowy na dzień 1 stycznia 1999 roku w wysokości 116.981,48 złotych. /decyzja k. 22-23 plik I akt ZUS/.

Decyzją z dnia 7 października 2015 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Ł. ustalił dla wnioskodawczynie kapitał początkowy na dzień 1 stycznia 1999 roku w wysokości 117.286,62 złotych. /decyzja k. 22-23 akt ZUS/.

W dniu 29 września 2015 roku E. B. złożyła wniosek o przyznanie prawa do emerytury. /wniosek - k. 1-6 plik II akt ZUS/

Decyzją z dnia 16 października 2015 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Ł. przyznał wnioskodawczynie emeryturę od dnia 2 października 2015 roku. Do obliczenia emerytury przyjęto:

- kwotę składek zaewidencjonowanych na koncie z uwzględnieniem waloryzacji - 187.152,18 złotych,
- kwotę zwaloryzowanego kapitału początkowego – 384.259,21 złotych,
- średnie dalsze trwanie życia – 254,70 miesięcy.

Wyliczona kwota emerytury z FUS wyniosła 2.243,47 złotych $(187.152,18 + 384.259,21) : 254,70 = 2.243,47$.

Okresową emeryturę kapitałową wyliczona na kwotę 389,95 złotych.

Łącznie kwota emerytury z FUS i emerytury kapitałowej wyniosła 2.633,42 złotych.

Wypłata emerytury została zawieszona w związku z kontynuowaniem przez ubezpieczoną zatrudnienia. Wskazano nadto, że emerytura w ten sposób ustalona ma charakter zaliczkowy, a jej ostateczna wysokość zostanie ustalona w ostatecznej kwocie z chwilą podjęcia wypłaty świadczenia.

/decyzja - k. 13-14 plik II akt ZUS/

Decyzją z dnia 20 października 2015 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Ł. przyznał wnioskodawczyni emeryturę od dnia 2 października 2015 roku. Do obliczenia emerytury przyjęto:

- kwotę składek zaewidencjonowanych na koncie z uwzględnieniem waloryzacji - 187.787,92 złotych,
- kwotę zwaloryzowanego kapitału początkowego – 384.259,21 złotych,
- średnie dalsze trwanie życia – 254,70 miesięcy.

Wyliczona kwota emerytury z FUS wyniosła 2.245,96 złotych $(187.787,92 + 384.259,21) : 254,70 = 2.245,96$.

Okresową emeryturę kapitałową wyliczona na kwotę 389,95 złotych.

Łącznie kwota emerytury z FUS i emerytury kapitałowej wyniosła 2.635,91 złotych.

Wypłata emerytury została zawieszona w związku z kontynuowaniem przez ubezpieczoną zatrudnienia. Wskazano nadto, że emerytura w ten sposób ustalona ma charakter zaliczkowy, a jej ostateczna wysokość zostanie ustalona w ostatecznej kwocie z chwilą podjęcia wypłaty świadczenia.

/decyzja - k. 15-16 plik II akt ZUS/

W dniu 7 czerwca 2016 roku E. B. złożyła wniosek o przeliczenie emerytury i podjęcie jej wypłaty, załączając świadectwo pracy potwierdzające ustanie jej zatrudnienia z dniem 31 maja 2016 roku oraz zaświadczenie o zatrudnieniu i wynagrodzeniu uzyskanym w 2015 roku – 67.456,50 złotych. /wniosek, świadectwo pracy, zaświadczenie o zatrudnieniu i wynagrodzeniu k 17-19 plik II akt ZUS/

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o dokumenty złożone do akt sprawy oraz dokumenty znajdujące się w załączonych aktach ZUS, częściowo (tj. w zakresie wyliczenia wysokości zwaloryzowanych zaewidencjonowanych na koncie wnioskodawczyni składek za okres od października 2015 roku do maja 2016 roku w oparciu o opinię biegłego sądowego z zakresu rachunkowości R. P.. Wyliczenie biegłego w tym zakresie nie zostało zakwestionowane przez żadną ze stron.

Sąd pominął w całości opinie wydane w sprawie przez biegłą sądową A. K., która w swym pisemnym oświadczeniu wniosła o zwolnienie jej z dalszych prac nad niniejszą sprawą, wskazując że przepisy dotyczące wyliczenia należnych kwot emerytury są przepisami specyficznymi, zaś sama posiada specjalizację jedynie w dziedzinie rachunkowości (k 207).

Sąd Okręgowy zważył, co następuje :

Odwołania wnioskodawczyni częściowo zasługują na uwzględnienie.

W sprawie niesporne jest, że decyzją z dnia 20 października 2015 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Ł. przyznał wnioskodawczyni emeryturę od dnia 2 października 2015 roku. Do obliczenia emerytury przyjęto:

- kwotę składek zaewidencjonowanych na koncie z uwzględnieniem waloryzacji - 187.787,92 złotych,
- kwotę zwaloryzowanego kapitału początkowego – 384.259,21 złotych,

- średnie dalsze trwanie życia – 254,70 miesięcy.

Wyliczona kwota emerytury z FUS wyniosła 2.245,96 złotych ($187.787,92 + 384.259,21$) : $254,70 = 2.245,96$.

Okresową emeryturę kapitałową wyliczona na kwotę 389,95 złotych.

Łącznie kwota emerytury z FUS i emerytury kapitałowej wyniosła 2.635,91 złotych.

Wypłata emerytury została zawieszona w związku z kontynuowaniem przez ubezpieczoną zatrudnienia. Organ rentowy poinformował przy tym, że wysokość emerytury zostanie ustalona w ostatecznej kwocie z chwilą podjęcia wypłaty emerytury, tj. po rozwiązaniu stosunku pracy i zgłoszeniu wniosku o podjęcie wypłaty świadczenia.

Bezsporne pozostaje także, że wskutek złożonego przez ubezpieczoną wniosku o podjęcie wypłaty emerytury wobec rozwiązania z dniem 31 maja 2016 roku stosunku pracy, organ rentowy będącą w sporze decyzją z 13 czerwca 2016 roku podjął wypłatę świadczenia od 1 czerwca 2016 roku, a sporną decyzją z dnia 28 czerwca 2016 roku przeliczył jego wysokość, przy czym obliczając emeryturę w wariantcie kapitałowym w obu decyzjach zastosował mechanizm rocznej waloryzacji składek i kapitału początkowego, a to sprawiło, że emerytura wyliczona w obu zaskarżonych decyzjach okazała się niższa, niż wyliczona decyzją z 20 października 2016 roku.

Spór w sprawie niniejszej dotyczy dokonanego przez organ rentowy ponownego ustalenia podstawy obliczenia wysokości emerytury ubezpieczonej (w szczególności przyjętego mechanizmu waloryzacji składek i kapitału początkowego), w sytuacji, gdy prawo do emerytury, nabyte z mocy art. 24 ustawy emerytalnej, zostało przyznane i ustalone co do wysokości od 2 października 2015 roku decyzją organu rentowego z 20 października 2015 roku, z jednoczesnym zawieszeniem wypłaty świadczenia z uwagi na kontynuowanie przez wnioskodawczynię zatrudnienia u dotychczasowego pracodawcy bez rozwiązania stosunku pracy.

Punktem wyjścia do analizy zagadnienia prawnego, jakie wystąpiło w rozpoznawanej sprawie, jest zrozumienie formuły wymiaru emerytury przewidzianej w art.24 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 748 ze zm.), która osadzona została w systemie zdefiniowanej składki, co oznacza, że wysokość świadczenia zależy od sumy zaewidencjonowanych składek na ubezpieczenia na indywidualnym koncie ubezpieczonego, z uwzględnieniem ich waloryzacji, jak i zwaloryzowanego kapitału początkowego (art. 25 i 26 tej ustawy), a suma ta dzielona jest przez średnie dalsze trwanie życia, o którym mowa w art. 173 ust. 2, ustalone dla osób w wieku równym wiekowi przejścia na emeryturę osoby, dla której obliczana jest emerytura. Kapitał początkowy stanowi odtworzenie składek na ubezpieczenia sprzed wejścia w życie ustawy o emeryturach i rentach z FUS, tj. przed wprowadzeniem ustawowego obowiązku ewidencjonowania przez ZUS indywidualnych składek każdej osoby podlegającej ubezpieczeniu społecznemu. Kapitał ten ewidencjonowany jest na koncie ubezpieczonego i corocznie waloryzowany, poczynając od 1 czerwca 2000 roku, a następnie każdego 1 czerwca kolejnego roku, według reguł przewidzianych dla waloryzacji składek, a więc przez zastosowanie wskaźników waloryzacji.

Z kolei waloryzacja składek, po myśli art.25 ust.5 ustawy emerytalnej, polega na pomnożeniu zaewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego składek przez wskaźnik waloryzacji, o którym mowa w ust. 6-10.

Składki zgromadzone na indywidualnych kontach ubezpieczonych w pierwszym rzędzie poddawane są waloryzacji rocznej, dokonywanej od 1 czerwca każdego roku, poczynając od waloryzacji w 2000 r., natomiast waloryzacja kwartalna, uregulowana w art.25a ustawy emerytalnej, jest dopełnieniem mechanizmu waloryzacji rocznej.

Waloryzacja kwartalna adresowana jest przede wszystkim do tej grupy ubezpieczonych, dla których pozostanie tylko przy ostatniej waloryzacji rocznej skutkowałoby nieobjęciem waloryzacją składek za określone okresy (podzielone na kwartały) i ci ubezpieczeni byłiby w sytuacji mniej korzystnej od osób przechodzących na emeryturę bezpośrednio po waloryzacji rocznej. Ustawodawca dodatkowo wprowadził waloryzację kwartalną, która oczywiście nie zastępuje i nie eliminuje waloryzacji rocznej, będącej zasadą.

Mechanizm waloryzacji rocznej polega na tym, że w czerwcu danego roku waloryzuje się składki należne do końca poprzedniego roku kalendarzowego, podlegające zaewidencjonowaniu na koncie ubezpieczonego do dnia 31 stycznia następnego roku (art. 47 ust. 1 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych - t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 121 ze zm.), będącego rokiem waloryzacji.

Wskaźnik waloryzacji rocznej za poprzedni rok ogłaszany jest do dnia 25 maja kolejnego roku i tym wskaźnikiem dokonuje się waloryzacji w miesiącu czerwcu. Waloryzacja roczna oznacza więc podwyższenie (zwaloryzowanie) kwoty składek należnych do końca poprzedniego roku, a wpłaconych do dnia 31 stycznia roku waloryzacji. Natomiast składki należne za okres po 31 grudnia, które nie są objęte kolejną waloryzacją roczną (gdyż ta nastąpi już po przyznaniu i obliczeniu wysokości świadczenia), podlegają waloryzacji kwartalnej, o której mowa w art. 25a ustawy emerytalnej.

W trybie art. 25a ustawy waloryzowana jest kwota składek zaewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego na ostatni dzień pierwszego miesiąca kwartału, za który przeprowadza jest waloryzacja, powiększona o kwoty uzyskane w wyniku poprzednich waloryzacji kwartalnych. Jest to system obliczeń o charakterze narastającym i oznacza dodawanie kwoty wynikającej z poprzedniej waloryzacji i kwoty składek należnych za dany kwartał oraz podwyższanie tej sumy wskaźnikiem waloryzacji kwartalnej.

Zastosowanie powyższych reguł oznacza, że podstawę obliczenia emerytury będzie stanowić suma składek po ostatniej rocznej waloryzacji powiększona o poddane waloryzacji kwartalnej składki należne za dalszy okres do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc początkujący wypłatę.

Stosowanie mechanizmu waloryzacji kwartalnej w odniesieniu do emerytur ustalanych dla różnych grup ubezpieczonych, w szczególności emerytur obliczanych w czerwcu (miesiąc drugiego kwartału, a jednocześnie miesiąc dokonywania waloryzacji rocznej) wzbudziło kontrowersje nie tylko w praktyce ZUS, ale i w judykaturze.

Sąd Najwyższy, w motywach postanowień z 6 października 2015 r., III UZP 9/15 (Legalis nr 1336504) oraz z 3 listopada 2015 r., III UZP 12/15, szczegółowo wyłożył, jak stosować mechanizm waloryzacji rocznej i kwartalnej do emerytur kapitałowych obliczanych w poszczególnych okresach obrachunkowych. Sąd rozpoznający przedmiotową sprawę wykładnię dokonaną w tych orzeczeniach podziela.

W uzasadnieniu postanowienia z 6 października 2015 roku i z 3 listopada 2015 roku Sąd Najwyższy jednoznacznie wyjaśnił, że kwotę emerytury w systemie zdefiniowanej składki ustala się tylko raz, albo w dniu nabycia prawa, albo w dniu realizacji ryzyka. Tak ustalona emerytura może być już tylko powiększona w przypadku dalszego opłacania składek w sposób podany w art.108 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

W odniesieniu do emerytury nabytej na podstawie art.24 ustawy nie ma odpowiednika art.110 tej ustawy, pozwalającego na ponowne ustalenie świadczenia w sytuacji zawieszenia prawa ze względu na nierozwiązanie stosunku pracy.

W dniu wejścia w życie art.25 ust.1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS ryzykiem emerytalnym było osiągnięcie wieku, a zatem wypłata emerytury przysługiwała bez konieczności rozwiązania stosunku pracy. Decyzja wydawana była tylko jeden raz i w ustawie nie przewidziano przepisu ustalającego tryb przeliczenia podstawy wymiaru emerytury w systemie zdefiniowanej składki.

Podobne stanowisko zajmuje Sąd Apelacyjny w Łodzi w wyroku z dnia 31 maja 2017 roku w sprawie o sygn.. akt III AUa 965/16, opubl. Legalis nr 1636907.

Odnosząc powyższe rozważania na grunt przedmiotowej sprawy należy podnieść, że skoro wnioskodawczyni miała ustaloną podstawę obliczenia emerytury i wysokość emerytury w decyzji z dnia 20 października 2015 roku, to ani zawieszenie wypłaty, ani informacja, że wysokość świadczenia zostanie ostatecznie ustalona w decyzji podejmującej wypłatę, nie może powodować ponownego obliczenia podstawy wysokości świadczenia.

Podstawa wysokości emerytury ubezpieczonej ustalona została prawidłowo na dzień 2 października 2015 roku, to jest w dniu nabycia prawa do emerytury, decyzją z dnia 20 października 2015 roku.

Przy ustalaniu podstawy wysokości emerytury na październik 2015 roku ostatnią waloryzacją roczną jest waloryzacja przeprowadzona 1 czerwca 2015 r., dotycząca składek należnych do końca 2014 r., a zaewidencjonowanych na koncie ubezpieczonej do dnia 31 stycznia 2015 roku. Waloryzacji kwartalnej podlegają natomiast, zgodnie z art.25a ust.2 pkt 4 ustawy, kwoty składek należnych od dnia 1 stycznia 2015 roku, które nie będą podlegały waloryzacji rocznej, skoro ta przeprowadzona będzie 1 czerwca 2016 r., czyli po przyznaniu wnioskodawczyni prawa do emerytury i ustaleniu jej wysokości.

W konsekwencji na podstawę obliczenia emerytury E. B. przyznanej jej od dnia 2 października 2015 roku składa się obok zwaloryzowanego kapitału początkowego, również suma:

- kwoty składek ustalonej po ostatniej rocznej waloryzacji przeprowadzonej 1 czerwca 2015 r. ,
- kwoty składek należnych za 2015 rok poddanych waloryzacji kwartalnej w myśl art.25a ust. 1 pkt 3 ustawy, obejmująca stan konta po drugim kwartale 2015 r. (kwota składek zaewidencjonowanych do końca kwietnia 2015 roku), a w przypadku decyzji z dnia 28 czerwca 2016 roku ;
- nominalnej kwoty składek należnych za okres po zakończeniu drugiego kwartału 2015 r. do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc wypłaty emerytury – do 31 maja 2016 roku, które w świetle art. 25a ust. 1 pkt 3 ustawy nie podlegają waloryzacji kwartalnej, gdyż ta kończy się wraz z drugim kwartałem 2015 r. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 6 października 2015 r., III UZP 9/15).

W świetle powyższego brak było podstaw do ponownego ustalenia podstawy wysokości emerytury ubezpieczonej w czerwcu 2016 r. z zastosowaniem waloryzacji rocznej składek w dniu 1 czerwca 2016 r.

Wobec faktu, że ubezpieczona rozwiązała stosunek pracy z dniem 31 maja 2016 roku i wystąpiła z wnioskiem o podjęcie wypłaty, przeliczenie wysokości emerytury, a nie jej podstawy, powinno nastąpić z uwzględnieniem składek opłaconych w okresie od uzyskania prawa do emerytury do podjęcia jej wypłaty, czyli za okres od dnia 2 października 2015 roku do dnia 31 maja 2016 roku w oparciu o art. 108 ustawy emerytalnej (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 23 czerwca 2016 r., III AUa 1108/15).

Tymczasem organ rentowy w czerwcu 2016 r. dokonał ponownego ustalenia podstawy wysokości emerytury, toteż zaskarżona decyzja nie może pozostać w obrocie.

Wskazać w tym miejscu należy, że Sąd nie przyjął ostatecznego wyliczenia biegłego sądowego R. P., uznając że kwotę emerytury w systemie zdefiniowanej składki ustala się tylko raz, albo w dniu nabycia prawa, albo w dniu realizacji ryzyka, a tak ustalona emerytura może być już tylko powiększona w przypadku dalszego opłacania składek w sposób podany w art. 108 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 1383 ze zm.). W odniesieniu do emerytury nabytej na podstawie art. 24 powyższej ustawy nie ma odpowiednika art.110 tejże ustawy, pozwalającego na ponowne ustalenie świadczenia w sytuacji zawieszenia prawa ze względu na nierozwiązanie stosunku pracy. W dniu wejścia w życie przepisy art.25 ust.1 wyżej wymienionej ustawy, ryzykiem emerytalnym było osiągnięcie wieku, a zatem wypłata emerytury przysługiwała bez konieczności rozwiązania stosunku pracy. Decyzja wydawana była tylko jeden raz i w ustawie nie przewidziano przepisu ustalającego tryb przeliczenia podstawy wymiaru emerytury w systemie zdefiniowanej składki.

Sąd oparł się więc tylko na wyliczeniu przez biegłego wysokości zwaloryzowanych zaewidencjonowanych na koncie ubezpieczonej składek emerytalnych za okres od 1 października 2015 roku do 31 maja 2016 roku, które wyniosły 5.461 złotych, a kwota miesięczna wynikająca z podzielenia tej wielkości przez wskaźnik dalszego trwania życia (246,90 miesięcy) - 22,12 złotych.

Waloryzacja świadczenia należnego ubezpieczonej na dzień 1 marca 2016 roku wynikająca z przemnożenia emerytury z FUS, ustalonej decyzją z dnia 20 października 2015 roku w kwocie 2245,96 złotych przez 100,24% daje kwotę 2251,35 złotych, która to, po dodaniu miesięcznie zwaloryzowanych składek za okres od 2 października 2015 roku do 31 maja 2016 roku daje kwotę 2.273,47 złotych ($2.251,35 + 22,12 = 2.273,47$).

Kwota ta po dodaniu emerytury kapitałowej 413,81 złotych dała kwotę należnej wnioskodawczyni na dzień 1 czerwca 2016 roku emerytury – 2.687,28 złotych ($2.273,47 + 413,81 = 2.687,28$)

Dlatego też Sąd na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. zmienił obie zaskarżone decyzje ustalając wysokość emerytury wnioskodawczyni od dnia 1 czerwca 2016 roku we wskazanej wyżej wysokości.

Żądanie przyznania emerytury wyższej nie znajduje żadnych podstaw, dlatego też Sąd oddalił w tym zakresie odwołanie (art. 477¹⁴ § 2 k.p.c.)